

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет біології, географії та екології
Кафедра географії та екології

**АКТУАЛІЗАЦІЯ ВИКЛАДАННЯ МІЖНАРОДНИХ
ВІДНОСИН УКРАЇНИ В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ
ГЕОГРАФІЇ 10 КЛАСУ: АДАПТАЦІЯ МАТЕРІАЛУ
ДО СУЧАСНИХ РЕАЛІЙ**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: здобувачка 4 курсу 05-414 групи
Спеціальності 014 Середня освіта,
Спеціалізації 014.07 Географія
Освітньо-професійної програми
«Середня освіта (Географія)»
Молошнікова Анна Дмитрівна

Керівник к.геогр.н., доцент Молікевич Р. С.
Рецензент вчитель географії Херсонської
загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №50
імені Романа Набєгова, Шнейдміллер Н.К.

Івано-Франківськ – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади викладання міжнародних відносин в шкільному курсі географії 10 класу	6
1.1 Поняття міжнародні відносини, їх класифікація	6
1.2 Місце міжнародних відносин в шкільному курсі географії 10 класу	8
РОЗДІЛ 2. Актуалізація та методика викладання міжнародних відносин України у шкільному курсі географії 10 класу	11
2.1 Аналізування та актуалізація викладання міжнародних відносин в шкільному курсі географії 10 класу	11
2.2 Методи викладання міжнародних відносин України	24
2.3 Засоби викладання міжнародних відносин України.....	27
РОЗДІЛ 3. Розробка фрагментів уроків з актуалізованим даними про міжнародні відносини України в шкільному курсі географії 10 класу	30
3.1 Розробка фрагменту уроку на тему «Польща»	30
3.2 Розробка фрагменту уроку на тему «Японія»	32
3.3 Розробка фрагменту уроку на тему «Австралія»	34
3.4 Розробка фрагменту уроку на тему «Сполучені Штати Америки»	36
ВИСНОВКИ	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	42
ДОДАТКИ	55
Додаток А	56
Додаток Б	57

ВСТУП

Актуальність. За останні роки, в зв'язку з повномасштабним вторгненням Російської Федерації на територію України, яке розпочалося 24 лютого 2022 року, сталися певні зміни в політичному просторі України та світу загалом. Тобто, міжнародні відносини України з іншими країнами зазнали трансформації в дипломатичному, економічному, військовому та гуманітарному напрямках. Крім того, зміцнилися зв'язки з міжнародними організаціями.

Для дослідження ми обрали актуалізацію викладання міжнародних відносин в шкільному курсі географії, оскільки нині є потреба в оновлені інформації про зв'язки України з іншими країнами та міжнародними організаціями. Насамперед, це необхідно зробити для використання актуальної інформації при навчанні учнів 10 класу, адже в цьому шкільному курсі географії значна увага приділяється темі міжнародних відносин, а наявні в підручнику дані не відповідають сучасним реаліям. При цьому також необхідно враховувати навчальну програму з географії для 10-11 класів рівню стандарт, яка була оновлена в 2022 році.

Крім того, через воєнний стан на території країни, частина закладів загальної середньої освіти працює в дистанційному форматі, що створює додаткову необхідність у адаптації навчального матеріалу для ефективного викладу.

В кваліфікаційній роботі буде розглянуто, що таке міжнародні відносини, їх характеристика та місце в шкільному курсі географії 10 класу, проаналізовано та актуалізовано навчальний матеріал та методи викладання даної теми під сучасну дійсність та визначено, які засоби краще використовувати для цього. У роботі також будуть наведені розробки фрагментів уроків з шкільного курсу географії 10 класу з актуалізованими даними про міжнародні відносини України.

Тема даної кваліфікаційної роботи є актуальною, оскільки вона відповідає сучасним потребам освіти та необхідна для ефективного навчання учнів.

Мета роботи: актуалізувати інформацію про міжнародні відносини України до сучасних реалій для викладання навчального матеріалу у шкільному курсі географії 10 класу.

Для того, щоб реалізувати мету роботи, нами були поставлені такі завдання:

1. Визначити специфіку викладання блоку «міжнародні відносини» та у шкільному курсі географії 10 класу.
2. Проаналізувати та актуалізувати навчальний матеріал шкільного курсу географії 10 класу про міжнародні відносини України.
3. Розробити фрагменти уроків з актуалізованими даними про міжнародні відносини України для 10 класу.

Об'єкт дослідження: міжнародні відносини України.

Предмет дослідження: методика викладання міжнародних відносин України в шкільному курсі географії 10 класу.

Під час написання цієї кваліфікаційної роботи ми використовували такі **методи наукового дослідження**:

Метод літературного аналізу – був застосований для отримання інформації про міжнародні відносини та їх загальну характеристику, а також при визначенні місця міжнародних відносин України в шкільному курсі географії 10 класу.

Метод порівняння – використовувався під час аналізу змін в міжнародних відносинах України з іншими країнами та міжнародними організаціями, а також застосовувався при розгляді методів та засобів для викладання міжнародних відносин в шкільному курсі географії.

Метод узагальнення – використовувався нами для аналізу теоретичних джерел та винесення висновків.

Структура роботи. В структурі кваліфікаційної роботи виокремлюється зміст, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки, а загальний об'єм роботи складає 56 сторінок.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКЛАДАННЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ГЕОГРАФІЇ 10 КЛАСУ

1.1 Поняття міжнародні відносини, їх класифікація

Міжнародні відносини країни не лише впливають на її економіку, безпекову та екологічну ситуацію, культуру і права народу, але й визначають загальну ситуацію у світі, адже вони необхідні для забезпечення глобального миру [1].

Міжнародні відносини – це комплекс зв'язків та взаємодій, які мають політичний, економічний, дипломатичний, правовий, військовий, соціальний та гуманітарний характери, що відбуваються між різними суб'єктами світової політики. Міжнародні зв'язки утворюються під впливом зовнішньої політики держав світу та частково регулюються міжнародними нормами та цінностями, які були сформовані людством упродовж його історичного розвитку. Політичні відносини є їх опорою, задаючи їм певний напрямок у взаємодії з іншими видами відносин [2, 3].

Основним суб'єктом міжнародних відносин являється держава, однак важливу роль також відіграють міжнародні урядові і недержавні організації та об'єднання, які беруть участь в світовому житті через свої інтереси [3, 4].

Метою кожного суб'єкта міжнародних відносин є створення та підтримка найбільш вигідних умов для свого функціонування та прогресу [4].

Основою міжнародних відносин є два принципи: сили й права [5].

Принцип сили передбачає, що держава може реалізовувати свої інтереси та впливати на інших, використовуючи свої переваги в

дипломатії, військовій могутності, економіці, інтелектуальному або технологічному прогресі.

За принципом права, держава повинна не тільки розраховувати на свою силу, а й дотримуватися міжнародних норм.

Поєднання принципу сили та принципу права є основою для стабільного міжнародного порядку.

Що стосується розрізнення міжнародних відносин, то фахівці виділяють такі основні їх типи: відносини, що базуються на балансі сил та відносини, що ґрунтуються на балансі інтересів [6].

Міжнародні відносини за сферами суспільного життя поділяються на такі види, як: політичні, економічні, воєнно-стратегічні, ідеологічні та культурні. Та залежно від взаємодіючих суб'єктів, їх розрізняють на міждержавні, міжпартійні, відносини між різними неурядовими асоціаціями, приватні та інші [7].

Міжнародні відносини також класифікують за рівнем розвитку та поділяють на локальні, в яких беруть участь дві країни, наприклад Україна та Польща, регіональні, що охоплюють один регіон, наприклад Європу, міжрегіональні, які відбуваються між декількома регіонами, наприклад Європою та Африкою, а також глобальні, до яких може бути залучений весь світ [5, 8].

Крім того, міжнародні відносини відрізняються за формою і серед них виділяють конфлікт, співробітництво та суперництво [5].

Конфлікт виникає, коли два або більше суб'єктів міжнародних відносин мають несумісні між собою інтереси, які не вдається врегулювати.

Така форма, як співробітництво, утворюється, коли є спільні погляди та підходи стосовно основних питань міжнародної політики, а також глобального та регіонального розвитку.

Суперництво передбачає мирну боротьбу держав за реалізацію своїх національних інтересів, дана форма міжнародних зв'язків може бути властива, як при співробітництві так і при конфлікті.

Отже, міжнародні відносини включають багато аспектів та є різноманітними, але водночас є дуже важливими для забезпечення стабільності та безпеки у світі, а також сприяють розвитку співпраць між країнами та регіонами.

1.2 Місце міжнародних відносин в шкільному курсі географії 10 класу

Міжнародні відносини України почали розвиватися після здобуття незалежності у 1991 році. Відтоді вони постійно зазнають змін, коригуючи пріоритетні цілі. Міжнародні відносини України мають значний вплив як на внутрішню ситуацію в країні, так і на світову політику.

Найбільше уваги міжнародним відносинам України приділяється в шкільному курсі географії 10 класу, який має назву «Географія: регіони та країни». Нині цей предмет в 10 класі викладають за оновленою навчальною програмою з географії для 10-11 класів рівню стандарт, затвердженою наказом МОН від 03.08.2022 № 698 [9].

За оновленою навчальною програмою шкільний курс географії 10 класу «Географія: регіони та країни» складається зі вступу та 6 розділів. У вступі міжнародні відносини України не згадуються.

В розділі I «ЄВРОПА» вивчаються загальні зв'язки України з країнами Європи, а також окремо розглядаються міжнародні відносини з Німеччиною, Францією, Великою Британією, Італією та Польщею. У розділі II, який має назву «АЗІЯ», аналогічно, спочатку аналізуються

зв'язки з азіатськими країнами загалом, а потім детальніше досліджуються міжнародні відносини України з Японією, Китаєм, Індією та Республікою Кореєю.

В розділі III «ОКЕАНІЯ» розглядаються зовнішні економічні відносини та міжнародні зв'язки України з Австралією. Відносини України з державами Мікронезії, Меланезії та Полінезії не вивчаються.

В розділі IV «АМЕРИКА» аналізуються зв'язки України з країнами Америки в цілому і далі більш детально розглядають відносини України зі Сполученими Штатами Америки (США), Канадою та Бразилією. У розділі V, під назвою «АФРИКА», також вивчаються зв'язки України з країнами Африки загалом, а також окремо досліджуються міжнародні відносини з Єгиптом та Південно-Африканською Республікою (ПАР).

В розділі VI «УКРАЇНА В МІЖНАРОДНОМУ ПРОСТОРИ» також вивчають міжнародні відносини України, а саме: вектори сучасної української геополітики, міжнародні економічні зв'язки України з регіонами та країнами світу та місце України в системі глобальних економічних відносин у контексті сталого розвитку [9].

Як ми бачимо, міжнародні відносини мають велике значення для шкільного курсу географії 10 класу та являються частиною кожного розділу.

Крім того, порівнявши дві навчальні програми з географії для 10-11 класів рівню стандарт, які затверджені наказами МОН від 23.10.2012 № 1407 та від 03.08.2022 № 698, ми виявили зміни, які стосуються міжнародних відносин України. В розділі I «ЄВРОПА» зменшено вивчення Росії, включаючи міжнародні відносини з Україною, а також повністю виключено вивчення Білорусі. Натомість, у розділ II «АЗІЯ» додано розгляд Республіки Корея [9, 10].

Отже, навчальна програма з географії для 10-11 класів, яка застосовується для проведення уроків в 10 класі, була частково актуалізована під сучасні реалії. Однак все рівно є необхідність

адаптувати навчальний матеріал до динамічних змін міжнародних відносин України.

РОЗДІЛ 2.

АКТУАЛІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ У ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ГЕОГРАФІЇ 10 КЛАСУ

2.1 Аналізування та актуалізація викладання міжнародних відносин в шкільному курсі географії 10 класу

Вивчення міжнародних відносин має важливе значення у формуванні світогляду учнів, а також забезпечує знаннями, які необхідні для розуміння сучасної політичної ситуації та глобальних географічних процесів.

Як ми зазначали, в шкільному курсі географії 10 класу увага приділяється вивченню міжнародних відносин України з 15 країнами, а саме з Німеччиною, Францією, Великою Британією, Італією, Польщею, Японією, Китаєм, Індією, Республікою Кореєю, Австралією, Сполученими штатами Америки (США), Канадою, Бразилією, Єгиптом та Південно-Африканською Республікою (ПАР).

Для викладання в 10 класі даної теми необхідно використовувати актуальну інформацію. З цієї причини здійснили аналіз міжнародних відносин України з іншими країнами та оновили дані. Актуалізація інформації була здійснена з урахуванням загальних політичних відносин, торговельно-економічних зв'язків, включаючи порівняння показників експорту та імпорту в 2021 році (до повномасштабного вторгнення) та в 2024 році (Додаток А), а також допомогу у війні (Додаток Б).

Міжнародні відносини України з Федеративною Республікою Німеччина. Німеччина активно надає свою підтримку Україні та являється одним з її ключових партнерів. За час повномасштабного

вторгнення ця країна надала військову та фінансову допомогу, а також підтримку в сферах охорони здоров'я, освіти та інфраструктури. Крім того, Німеччина здійснює підтримку біженців, навчає українських солдат та посилила санкції проти Росії. Загалом, станом на 31.12.2024, Федеративна Республіка Німеччина на військову, фінансову та гуманітарну допомогу Україні витратила 25525,7 млн € [11, 12].

Крім того, в лютому 2024 року країни підписали Угоду про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку між Україною та Федеративною Республікою Німеччина, яка діє 10 років та направлена на затвердження, зміцнення та розвиток співпраці і партнерства між учасниками угоди [13].

Що стосується торговельно-економічних відносин, то в 2024 році експорт української продукції до ФРН становив на 1% менше, ніж в 2021, а імпорт знизився на 14%. З цього можна дійти висновку, що товарообіг між країнами після повномасштабного вторгнення зменшився, але поступово відновлюється. Найбільше Україна експортує до Німеччини сільськогосподарську продукцію, вироби деревообробної промисловості, кабелі та меблі, а імпортує легкові автомобілі, ліки, нафтопродукти, хімічну продукцію та техніку для сільського господарства [14, 15, 16].

Також необхідно зазначити, що наприкінці лютого 2025 року в Німеччині було обрано нового канцлера – Фрідріха Мерца, який активно висловлює підтримку Україні. Це свідчить про збереження та розвиток позитивної тенденції у міжнародних відносин України та Федеративною Республікою Німеччина в майбутньому [17].

Міжнародні відносини України з Францією. Франція являється надійним партнером України та підтримує її як у війні з Росією, так і на міжнародній арені. Дана держава надає військову, гуманітарну та фінансову допомогу для боротьби з Російською Федерацією, витративши на це загалом 7447,4 млн € станом на 31 грудня 2024 року. Крім того,

Франція посилила санкції проти країни-агресора, навчає українських солдат та прийняла велику кількість біженців [12, 18].

В лютому 2024 року відбулося підписання Угоди про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Францією, яка розрахована на 10 років та передбачає розширення співпраці в сфері артилерії, сприяння інтеграції України до ЄС та НАТО, а також спрямована допомогти Україні відновити її територіальну цілісність з міжнародно визнаними кордонами та запобігти повторенню будь-якої агресії від Російської Федерації [19].

Щодо торгівлі між державами, то після початку повномасштабного вторгнення показники експорту та імпорту знизилися, але вже у 2024 році вони майже досягли значень, які були в 2021 році. Серед експорту українських товарів до Франції найбільше жирів та олій тваринного й рослинного походження, відходів та залишків харчової промисловості, деревини та виробів з неї, а також зернових культур. Стосовно імпорту, то його найбільшу частку складають поставки транспортних засобів (окрім залізничного транспорту), хімічної та фармацевтичної продукції, ефірних олій, котлів, машин та ядерних реакторів [14, 15, 20].

Міжнародні відносини України з Великою Британією. Велика Британія також являється ключовим союзником України в війні проти Росії, надаючи їй фінансову, військову та гуманітарну підтримку. Станом на 31 грудня 2024 року країна на це виділила 27182,6 млн €, що робить її лідером серед європейських держав у наданні допомоги Україні. Крім того, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії здійснює підготовку українських військових, обмін розвідувальними даними щодо Росії з Україною, а також посилює санкції проти країни-агресора [12, 21].

В січні 2024 року була підписана Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії, яка дійсна 10 років. А вже 16 січня 2025 року відбулося

підписання Угоди про сторічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії, яка діє 100 років та сприяє зміцненню зв'язків між країнами у всіх сферах співпраці [22, 23].

Щодо торговельно-економічних відносин між державами, то в жовтні 2020 року країни уклали Угоду про політичне співробітництво, вільну торгівлю та стратегічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії. Вже у травні 2022 року ці країни домовились про скасування всіх ввізних мит та тарифних квот на українські товари на 12 місяців. А 8 лютого в 2024 році до угоди були внесені зміни за якими передбачається скасування всіх ввізних мит та тарифних квот у двосторонній торгівлі між країнами до 31 березня 2029 року [24].

В 2024 році, порівняно з 2021 роком, експорт українських товарів в Велику Британію знизився на 44%, а імпорт навпаки підвищився на 14%. У структурі експорту українських товарів до Великої Британії найбільшу частку займають зернові культури, молочна продукція, м'ясо птиці, мед та інша продукція харчової промисловості. Що стосується імпорту товарів з Великої Британії до України, то серед них переважають ядерні реактори, котли та машини, транспортні засоби (окрім залізничних і трамвайних), напівдорогоцінне та дорогоцінне каміння, а також електричні машини та обладнання [14, 15, 25].

Міжнародні відносини України з Італією. Італія здійснює політичну підтримку України на міжнародній арені, а також надає військову, фінансову та гуманітарну допомогу, на яку станом на 31 грудня 2024 року виділила 2261,8 млн €. Також дана держава навчає українських військових використовувати передану їм зброю, посилює санкції проти Росії та ініціює заходи щодо забезпечення безпеки України [12, 27].

Крім того, Італія приймає і надає підтримку українським біженцям, а також готова здійснити організацію та частково профінансувати

відбудову України після закінчення війни. Конференція з цього питання планується в 2025 році [28].

Необхідно зазначити, що у лютому 2024 була підписана Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Італією, яка також діє 10 років з моменту її підписання та передбачає підтримку України в війні з Росією та забезпечує захист у випадку повторного вторгнення [29].

Щодо торгівлі між країнами, то експорт в 2024 році становить на 44% менше ніж в 2021 році, імпорт також знизився, але на 4%. Серед експорту українських товарів в Італію переважають кукурудза, металопродукція, соняшникова олія, пшениця та соя. А найбільшу частку імпорту італійських товарів до України становлять тютюнова продукція, ліки, нафтопродукти, котли, електричне обладнання та машини, а також пристрої для запису або відтворення звуку [14, 15, 30].

Міжнародні відносини України з Польщею. Республіка Польща являється союзником та партнером України, а відносини цих двох країн ґрунтуються на Договорі про добросусідство, дружні відносини і співробітництво, який був підписаний в 1992 та є дійсним [31].

Після початку повномасштабного вторгнення Польща висловила свою підтримку Україні, посилила санкції проти Росії, а також почала здійснювати військову, гуманітарну та фінансову допомогу, на яку станом на 31 грудня 2024 року вже виділила 5034,1 млн €. Необхідно зазначити, що Польща також являється країною, яка прихистила у себе найбільшу кількість українських біженців [12, 31].

В квітні 2023 року уряд Республіки Польща заборонив імпорт всієї харчової продукції з України на територію своєї держави, але згодом звузив обмеження до окремих груп товарів і дозволив транзит до третіх країн. Але вже в лютому 2024 року відносини України та Польщі стали напруженими через блокування польськими перевізниками та фермерами українського кордону з метою зупинки транзиту українського зерна через Польщу. Ситуація також загострилася через певні історичні питання, а

саме різне трактування причин та наслідків Волинської трагедії та героїзація Степана Бандери в Україні. Ситуацію з перевезенням зерна територією Польщі вдалося вирішити на міжурядовому рівні, а з приводу історичних подій є певні недовомовленості [31, 32].

Необхідно зазначити, в липні 2024 відбулося підписання Угоди про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Республікою Польща [33].

Щодо торговельно-економічних відносин, то експорт українських товарів в Польщу, порівняно з показником до повномасштабного вторгнення, знизився на 10%, а імпорт навпаки підвищився на 41%. В структурі експорту переважають соняшникова та соєва олії, макуха, кукурудза та пшениця, соєві боби та інша харчова продукція, а найбільше Україна імпортує з Польщі дизель, бензин, засоби виробництва та мінеральні добрива [14, 15, 34, 35].

Міжнародні відносини України з Японією. З початку повномасштабного вторгнення відносини між цими країнами стали більш тісними та інтенсивнішими. Японія надає підтримку Україні як в російсько-українській війні, так і на міжнародній арені, а також з 2022 року посилила санкції проти Росії. Ця держава станом на 31 грудня 2024 року надала Україні допомогу, яка оцінюється в 16777 млн €, що робить її лідером з підтримки України серед азійських країн. Загалом Японія має певні конституційні обмеження в наданні озброєння іншим країнам, тому виділяє кошти лише на фінансову та гуманітарну підтримку [12, 36, 37].

З початку повномасштабного вторгнення між країнами був підписаний документ «Спільна заява про особливе глобальне партнерство між Україною та Японією», а в 2024 році відбулося підписання Угоди про підтримку України та співробітництво між Україною та урядом Японії, яка діє 10 років та передбачає подальшу співпрацю учасників угоди у сферах оборони та безпеки, гуманітарної підтримки, післявоєнної реконструкції тощо [37].

Щодо торговельно-економічних відносин між державами, то в 2024 році, порівняно з показниками 2021 роком, тобто до повномасштабного вторгнення, експорт знизився на 89%, а імпорт на 23%. Це пов'язано зі впливом війни та збільшенням торгівлі з європейськими державами [14, 15].

В структурі експорту українських товарів в Японію переважають кукурудза, алюміній необроблений, приготовлені або консервовані без оцту томати та сировинні матеріали для виробництва сталі, а в структурі імпорту японської продукції до України найбільше легкових автомобілів та інших моторних транспортів, обладнання та приладів для використання в медицині, а також виробів з чорних металів, що призначені для залізничних і трамвайних колій [38].

Міжнародні відносини України з Китаєм. Політичні відносини між Китаєм та Україною неоднозначні, оскільки з однієї сторони Китайська Народна Республіка (КНР) формально визнає територіальну цілісність України, ніколи не визнавала території, які окупувала та анексувала країна-агресор російськими та розуміє, що припинення війни в Україні необхідне для забезпечення миру та міжнародної торгівлі. З іншої сторони Китай має дуже тісні політичні та економічні зв'язки з Росією [39, 40].

Щодо підтримки України в російсько-українській війні, то станом на 31 грудня 2024 року Китай виділив всього 2,3 млн € і ця сума була спрямована лише на гуманітарну допомогу. Тобто КНР порівняно мало виділила коштів на підтримку України в війні та взагалі не надала фінансової допомоги та озброєння [12].

Що стосується торгівлі між країнами, то в 2024 році, порівняно з 2021 роком, експорт зменшився на 70%, а імпорт збільшився на 31%. Найбільше Україна експортує в Китай залізну руду, кукурудзу, соняшникову олію, шрот та інші сільськогосподарські продукти, а

найбільшу частку імпорту продукції з КНР в Україну складають промислові та споживчі товари, техніка та обладнання [14, 15, 41].

Також на початку березня 2025 року відбулося підписання Угоди про розширення переліку українського аграрного експорту до Китаю, за якою Україна почне експортувати до КНР водні продукти, які отримані шляхом дикого вилову та горох [42].

Необхідно зазначити, що з початку повномасштабного вторгнення не відбулося підписання жодних інших угод між Китаєм та Україною, але ситуація може змінитися, оскільки в листопаді 2024 року представники двох країн наголосили на важливості співпраці в різних сферах [43].

Міжнародні відносини України з Індією. Індія притримується нейтралітету в російсько-українській війні та виступає за мир. Що стосується підтримки України, то станом на 31 грудня 2024 року дана держава виділила 2,7 млн € на гуманітарну допомогу, а саме ліки, намети, ковдри та спальні мішки [12, 44].

В серпні 2024 року між Індією та Україною відбулося підписання чотирьох документів, які передбачають гуманітарну допомогу для розвитку громад, а також співпрацю в галузях харчової промисловості та сільського господарства, в сфері медицини та культури [45].

Щодо торговельно-економічних відносин між країнами, то у 2024 році в Індію найбільше з України експортували соняшникову олію, кукурудзу, сушені боби, кам'яне вугілля, антрацит та макуху. А переважну частку імпорту індійських товарів до України за минулий рік склали фармацевтична продукція, нафтопродукти, автомобільні шини та покришки, електричні телефонні й телеграфні апарати та відеотелефони. Необхідно зазначити, що в 2024 році, порівняно з 2021 роком, експорт знизився на 60%, а імпорт навпаки збільшився на 35%. Таке зменшення експорту зумовлене повномасштабним вторгненням та переорієнтацію України на торгівлю з країнами Європи [14, 15, 46].

Міжнародні відносини України з Республікою Корея. Республіка Корея являється одним з надійних партнерів України в Азії, також уряд даної держава засудив повномасштабне вторгнення Росії та ввів проти неї санкції. Крім того, Південна Корея підтримує Україну в російсько-українській війні та надає військову, гуманітарну та фінансову допомогу. Станом на 31 грудня 2024 року країна виділила на це 3048,1 млн € [12, 47].

Необхідно зазначити, що Україна та Республіка Корея мають тісну співпрацю, про що свідчить значна договірно-правова база між двома країнами [48].

Щодо торговельно-економічних відносин між країнами, то в 2024 році експорт українських товарів до Кореї становив 174,2 млн \$, що на 42% менше, ніж в 2021 році. Імпорт з Республіки Кореї склав 776 млн \$, що на 10% більше, ніж у 2021 році. У структурі експорту переважають зернові культури, машини, котли та продукція неорганічної хімії, а найбільшу частку імпорту становлять транспортні засоби (крім залізничного), котли та електричні машини [14, 15, 49].

Міжнародні відносини України з Австралією. З початку повномасштабного вторгнення зв'язки між країнами почали більш активніше розвиватися. Крім того, Австралія підтримує Україну в російсько-українській війні та надає юридичну, дипломатичну, фінансову, військову та гуманітарну допомогу, на яку станом на 31 грудня 2024 року виділила 1013 млн €. Також Австралія засудила збройну агресію Росії та ввела проти неї санкції [12, 50].

Між країнами за останні роки не відбулося підписання жодних угод, проте з 2024 року тривають переговори щодо укладання угоди про уникнення подвійного оподаткування [51].

Торговельно-економічні відносини між країнами також розвиваються, цьому сприяє те, що з 2022 року Австралія скасувала мита

на українську продукцію. Спочатку це скасування було запроваджене на рік, згодом продовжене до 2024 року, а нині – до 2026 року [52].

В Австралію Україна в 2024 році переважно експортувала яхти, гребні човни, каное, повітряні або вакуумні насоси, вентилятори, компресори, рослинні олії (соняшникова, сафлорова, бавовняна), варення, джеми, желе, мармелад, безшовні металеві труби, обладнання для зварювання та напилення металів, жіночий одяг, вовну та волос тварин. А в структурі імпорту в 2024 році найбільшу частку складали кам'яне вугілля, антрацит, пристрої у сфері медицини, штучні частини тіла, виноградне вино та сусло, конвеєрні стрічки та препарати для медицини (кров тварин та людей, вакцини, токсини, сироватки). В торгівлі між країнами переважає імпорт [53].

Міжнародні відносини України зі Сполученими Штатами Америки. Сполучені Штати Америки визнають територіальну цілісність та суверенітет України, а також з 2022 року являються надійними союзниками та партнерами України в війні з Російською Федерацією. Станом на 31 грудня 2024 року на допомогу Україні у війні США виділили 118986 млн €, тобто дана країна є лідером з підтримки України серед інших країн світу. Також ця держава посилила санкція проти Росії [12, 54].

Між країнами існує велика кількість укладених документів, зокрема й після 2022 року. Одним з них є Двостороння безпекова угода між Україною та Сполученими Штатами Америки, яка підписана в 2024 році та діє 10 років. Також в 2025 році може відбутися підписання Двосторонньої угоди про встановлення правил та умов інвестиційного фонду відбудови [55, 56].

Проте в січні 2025 року в Сполучених Штатах Америки відбулася зміна влади і відносини між країнами загострилися через недовомовленості між лідерами країн. Але переговори між державами тривають і в майбутній перспективі відносини можуть покращитися [57].

Щодо торговельно-економічних відносин між США та Україною, то експорт українських товарів в 2024 році, порівняно з 2021 роком, знизився на 46%, а імпорт американських товарів до України збільшився на 4% [14, 15].

В структурі експорту українських товарів до США переважають чавун, труби, рослинні олії, соки та мед. А найбільшу частку імпорту складають легкові автомобілі, нафта, вантажний транспорт, трактори та вугілля [58].

Міжнародні відносини України з Канадою. Канада являється надійним союзником та партнером України, а також надає фінансову, військову та гуманітарну допомогу, на яку станом на 31 грудня 2024 року виділила 12381,3 млн €. Ця держава засуджує повномасштабне вторгнення Росії на територію України та ввела проти неї санкції [12, 59].

Дружні відносини країн ґрунтуються на Спільній Декларації про особливе партнерство між Україною та Канадою, яка була підписана 31 березня 1994 року. Також в лютому 2024 року відбулося підписання Угоди про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Канадою, яка діє 10 років з моменту підписання. Документ передбачає надання військової підтримки Україні, участь у процесі повернення депортованих або примусово переміщених до Росії українських дітей, а також допомогу ветеранам війни [59, 60].

Що стосується торговельно-економічних відносин, то в 2024 році експорт українських товарів до Канади становив 152,1 млн \$, а імпорт 217,4 млн \$, порівняно з 2021 роком це на 5% і 17% менше відповідно. Товарообіг між країнами знизився через наслідки повномасштабного вторгнення, однак ситуація має покращитися тому, що в березні 2024 року відбулося підписання Модернізованої Угоди про вільну торгівлю між Канадою та Україною, яка передбачає скасування мит на українські товари [14, 61, 62].

Найбільшу частку українських товарів, що експортуються до Канади займають продукція неорганічної хімії, продукти переробки овочів, олії та жири, неблагородні метали, а також транспортні засоби й обладнання. А в структурі імпорту канадських товарів переважають транспортні засоби, промислове обладнання, рибна продукція, фармацевтичні товари та залишки харчової промисловості [63].

Міжнародні відносини України з Бразилією. Бразилія бажає залишитися нейтральною в конфлікті між Україною та Росією й виступає за мирний шлях його вирішення та пропонує плани примирення. Через свою позицію Бразилія не здійснює фінансової, військової та гуманітарної допомоги Україні, а також відмовляє в продажі зброї. Однак ця держава надає гуманітарні візи українцям, які через війну виїхали з країни [64, 65].

Що стосується торговельно-економічних відносин між країнами, то через повномасштабне вторгнення Росії на територію України показники експорту та імпорту значно знизилися, але планується збільшити обсяг товарообігу між державами та розвинути економічну співпрацю [66, 67].

В структурі експорту українських товарів до Бразилії переважають чорні метали та вироби з них, полімерні матеріали та пластмаси, фармацевтична продукція, вата, каучук, гума, тютюн та його замінники. Україна з Бразилії найбільше імпортує цукор, кондитерські вироби, руди, шлаки, золу, тютюн та його замінники, засоби транспорту (окрім залізничного), чорні метали, насіння та плоди олійних рослин, фармацевтичну продукцію, ядерні реактори, машини, котли, чай, каву та інші харчову продукцію [65].

Міжнародні відносини України з Єгиптом. Україна мала надійні та довготривалі зв'язки з Єгиптом, але з 2022 року їх розвиток призупинився. В російсько-українській війні керівництво країни обрало нейтральну позицію [68].

Також необхідно зазначити, що з 2014 до 2021 року Єгипет утримувався під час голосування Резолюцій Генеральної Асамблеї ООН, які стосувалися українського питання. Проте в 2022 році дана держава підтримала дві резолюції, які стосувалися проблеми війни в Україні, а саме Резолюцію «Агресія проти України» (від 02 березня 2022 р.) та Резолюцію «Гуманітарні наслідки агресії проти України» (від 24 березня 2022 р.) [69].

Що стосується торговельно-економічних відносин, то в 2024 році, порівняно з 2021 роком, експорт українських товарів становив на 16% менше, а імпорту товарів з Єгипту до України збільшився на 47% [14, 15].

В Єгипет Україна найбільше експортує зернові культури, плоди та насіння олійних рослин, олії та жири, залишки виробництва харчової продукції та напівфабрикати з чорних металів і нелегованої сталі. А в структурі імпорту єгипетських товарів до України переважають сіль, сірка, земля з камінням, мінеральні палива, добрива, горіхи та їстівні плоди, овочі, одяг та електричні прилади [70].

Міжнародні відносини України з Південно-Африканською Республікою. Південно-Африканська Республіка притримується нейтралітету щодо російсько-української війни, підтримує ініціативи інших країн, які спрямовані на завершення збройного конфлікту та наголошує на необхідності миру [71, 72].

Щодо торговельно-економічних відносин між Південно-Африканською Республікою та Україною, то товарообіг між країнами є відносно малим, при цьому імпорту значно перевищує експорт.

Найбільшу частку українських товарів, які експортують до ПАР займають овочі, вироби з недорогоцінних металів, цукор та кондитерські вироби, зернові культури та продукція, яку отримали шляхом переробки овочів. А в структурі імпорту товарів до України переважають шкури, горіхи та їстівні плоди, транспортні засоби (окрім залізничного),

мінеральні палива, нафта та її перероблені продукти, а також нікель та вироби з нього [73].

Необхідно зазначити, що на території України, а саме в місті Київ, знаходяться посольства всіх вищезазначених країн.

Для вивчення міжнародних відносин України в курсі географії 10 класу також необхідна інформація про участь країни в міжнародних організаціях. За даними Міністерства закордонних справ, станом на лютий 2025 року Україна являється членом 81 міжнародної організації. З них в 71 організації країна є повноправним членом, у 3 — асоційований членом, у 3 — спостерігачем, а в 1 є членом комісії. Крім того, з трьома організаціями співробітництво призупинене, а в одній Україна втратила статус спостерігача через заборгованість [74].

До організацій, повноправним членом яких є Україна, належать Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), Міжнародне агентство з атомної енергії (МАГАТЕ), Міжнародний валютний фонд (МВФ), Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ), Організація Об'єднаних Націй (ООН), Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки та культури (ЮНЕСКО) та Рада Європи (РЄ) [74].

Необхідно зазначити, що для України важливо здійснити вступ до Організації Північноатлантичного договору (НАТО) та Європейського Союзу (ЄС), що було закріплено в Конституції України з лютого 2019 року. У цьому напрямі країна досягла певного прогресу так, як в 2020 році вона отримала статус Партнера НАТО з розширеними можливостями, а в 2022 році - статус кандидата на членство в ЄС [75, 76, 77].

2.2 Методи викладання міжнародних відносин України

Для вивчення географії можуть використовуватися різні методи навчання, які спрямовані на донесення інформації учням та перевірку її засвоєння.

Основною проблемою у виборі методів для вивчення міжнародних відносин України в курсі географії 10 класу являється обмеження в часі, що відведений на опрацювання цієї теми в межах уроків. Тому пріоритетними є методи, які допомагають швидко та зрозуміло пояснити навчальний матеріал, зацікавити учнів, а також можна ефективно застосувати як в очній формі навчання, так і в дистанційній. На нашу думку методами є [78]:

Пояснювально-ілюстративний метод. При вивченні міжнародних відносин України даний метод застосовується для пояснення необхідної інформації з використанням демонстраційних матеріалів, якими можуть бути фрагменти угод між країнами, актуальні новини, статистичні дані тощо.

Репродуктивний метод. Зазначений метод передбачає застосування учнями раніше здобутих знань для виконання завдань за визначеним зразком, що сприяє закріпленню їх вмінь. Прикладом використання репродуктивного методу є заповнення таблиці «Порівняння міжнародних відносин України з Японією та Китаєм», беручи за зразок таблицю, в якій здійснюється порівняння зв'язків України з іншими державами.

Метод проблемного викладу. Сутністю даного методу являється те, що педагог доносить інформацію шляхом вирішення поставленої проблеми, при цьому поєднуючи наукове мислення та творчий підхід. Прикладом такої проблеми може бути питання «Чому відносини між Польщею та Україною стали напруженими та які є можливі способи покращення ситуації?».

Частково-пошуковий або евристичний метод. Цей метод схожий в застосуванні на метод проблемно викладу, але в даному випадку учні вирішують під керівництвом вчителя проблему, яку він сформулював.

Необхідно зазначити, що при використанні останніх двох зазначених методів навчання необхідно обирати проблему, яку можна розглянути в межах часу, що відведений на уроці темі міжнародних відносин України, оскільки проблемне навчання є тривалим та складним процесом.

Метод проєктів. Зазначений метод передбачає, що під час планування та виконання завдань проєкту, які спрямовані на досягнення певних цілей, учні здобуватимуть необхідні знання та навички. Необхідно враховувати, що реалізація проєктів потребує часу та підготовки, тому доцільно оформлювати їх у вигляді домашнього завдання, а результати презентувати на уроці [79].

Прикладом застосування методу проєктів при вивченні міжнародних відносин України в 10 класі можуть бути дослідження на теми «Участь України в ООН» або «Розвиток відносин між США та Україною з історичного погляду».

Для вивчення географії в 10 класі також доцільно застосовувати інтерактивні методи навчання, які забезпечують взаємодію учнів між собою та з вчителем, при цьому підвищуючи ефективність засвоювання знань та формування навичок у здобувачів освіти. При розгляді міжнародних зв'язків України найдоцільніше використовувати такі методи, як дискусію, дебати, інсценування, ігри та аналізування ситуацій. Необхідно зазначити, що для реалізації даної діяльності слід враховувати рівень знань учнів та відведений час цій темі на уроці [80].

Прикладом застосування інтерактивних методів під час вивчення міжнародних зв'язків на уроці географії можуть бути дебати на тему «Плюси та мінуси інтеграції України до Європейського Союзу», а також аналіз сучасних українсько-китайських відносин.

Що стосується методів контролю знань та навичок здобувачів освіти, то, на нашу думку, найбільш ефективними при вивченні міжнародних відносин України є усне опитування, яке передбачає швидке оцінювання, а також письмовий або тестовий контроль, що дозволяє визначити рівень знань всіх учнів в класі одночасно. Вибір даних методів обґрунтований їх ефективністю та економією часу.

2.3 Засоби навчання міжнародних відносин України

Засоби навчання слугують допоміжним матеріалом, який сприяє досягненню навчальної мети та активізує пізнавальні процеси учнів [81].

Для вивчення географії можуть використовуватися різні засоби навчання, зокрема натуральні об'єкти, об'ємні моделі, вербальні, схематичні та картографічні посібники, вимірювальні прилади, технічні засоби, а також інформаційно-комунікаційні технології [82].

Що стосується підбору засобів навчання для вивчення міжнародних відносин України, то вчитель повинен обирати ресурси, які містять актуальну інформацію, адже ситуація на політичній арені постійно змінюється. Необхідно зазначити, що підручники з географії 10 класу не можуть використовуватися як основний засіб навчання при вивченні міжнародних відносин, оскільки вони містять інформацію, яка не відповідає дійсності, адже їх видання датоване 2018 роком.

До ефективних засобів навчання, які можна використовувати при вивченні міжнародних відносин України, відносяться новини, фрагменти угод між державами, статистичні дані та інтернет-джерела (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1

Засоби навчання міжнародних відносин України

№ п/п	Назва засобу навчання	Опис	Приклади
1	2	3	4
1	Новини	Допомагають швидко ознайомити учнів з актуальною інформацією про міжнародні зв'язки України. Інформація регулярно піддається оновленню та може презентуватися як у вигляді відео, так і в текстовому форматі.	Співпраця України з Німеччиною: як зміцнюються зв'язки Київ — Берлін (ВІДЕО). [11]. «Україна підписала з Китаєм угоду про експорт агропродукції: які ще позиції відкриють [42].
2	Фрагменти угод	Аналіз угод між державами дає можливість отримати інформації про сучасні міжнародні зв'язки України, а також дозволяє спрогнозувати їх подальший розвиток.	Безпекова угода між Україною та Німеччиною (повний текст) [13]. Угода про політичне співробітництво, вільну торгівлю і стратегічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії [24].
3	Статистичні дані	Застосовуються для виявлення змін та порівняння показників, які стосуються різних аспектів міжнародних відносин України.	Підтримка України у світі [12]. Зовнішня торгівля України товарами за 2024 рік (експрес-випуск) [14].

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4
4	Інтернет-джерела	Дозволяють використовувати на уроці різноманітні матеріали, що стосуються теми, зокрема інформацію з офіційних сайтів МЗС України та посольств, наукові статті, дослідження розвитку відносин між країнами тощо.	Україна – Італія: аналітичний огляд торгівлі [30]. Національний інститут стратегічних досліджень. Позиція Японії щодо російсько-української війни [36]. Посольство України в Республіці Корея. Договірно-правова база [48].

Для перевірки та контролю знань учнів доцільно використовувати такі засоби навчання, як онлайн-платформи WordWall та Kahoot!, які дозволять створювати власні ігрові завдання чи використовувати вже готові. Такий формат навчання сприяє зацікавленню та збільшенню мотивації учнів, дозволяє швидко оцінити їх рівень знань з теми [83, 84].

РОЗДІЛ 3.

РОЗРОБКА ФРАГМЕНТІВ УРОКІВ З АКТУАЛІЗОВАНИМИ ДАНИМИ ПРО МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ГЕОГРАФІЇ 10 КЛАСУ

3.1 Розробка фрагменту уроку на тему «Польща»

У рамках виконання даної кваліфікаційної роботи нами було здійснено розробку фрагменту уроку на тему «Польща», в якому надається інформація про міжнародні зв'язки країни з Україною.

Розроблений нами фрагмент уроку складається з:

- актуалізації знань, що здійснюється за допомогою опитування;
- вивчення нового матеріалу, що відбувається за допомогою гри, яка дозволяє засвоїти теорію в практиці;
- підсумкового етапу, під час якого вчитель з'ясовує, що нового вивчили учні та оцінює їх знання про відносини Польщі з Україною.

ХІД УРОКУ:

I. АКТУАЛІЗАЦІЯ ЗНАНЬ УЧНІВ

Діти дають відповідь на питання:

- 1. Що ви знаєте про зв'язки між Польщею та Україною?*
- 2. Чи можете ви коротко охарактеризувати відносини між цими країнами?*

Вчитель аналізує рівень обізнаності та знань учнів щодо міжнародних відносин Польщі та України.

II. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

Гра «Правда чи брехня?»

Вчитель: Пропоную Вам пограти в гру — я буду говорити твердження про відносини між Польщею та Україною, а Ви будете вирішувати це правда чи ні. Почнімо!

1. Польща надає найбільшу кількість допомоги Україні, порівняно іншими країнами. *(Брехня)*
2. Між Україною та Польщею в 2024 році була підписана Угода про співробітництво у сфері безпеки, яка діє 10 років. *(Правда)*
3. Польща прихистила у себе найбільшу кількість українських біженців, які постраждали від повномасштабного вторгнення. *(Правда)*
4. Блокування польськими перевізниками та фермерами українського кордону, а також різне трактування причин та наслідків Волинської трагедії та героїзація Степана Бандери в Україні ніяк не вплинуло на відносини між країнами. *(Брехня, відносини погіршилися та стали більш напруженими.)*
6. Найбільше Україна в 2024 році експортувала свою продукцію саме в Польщу. *(Правда)*
7. Зараз експорт продукції в Польщу переважає на імпортом польських товарів в Україну. *(Брехня)*
8. В Польщу Україна найбільше експортує вугілля, продукти металургії та рудні ресурси. *(Брехня, в структурі експорту найбільше переважають соняшникова та соєва олії, макуха, кукурудза та пшениця, соєві боби та інша харчова продукція.)*
9. Україна найбільше імпортує з Польщі дизель, бензин, засоби виробництва та мінеральні добрива. *(Правда)*
10. Після початку повномасштабного вторгнення імпорт польських товарів в Україну збільшився. *(Правда)*

ІІІ. ПІДСУМКОВИЙ ЕТАП

Для підведення підсумків з вивчення міжнародних відносин між Польщею та Україною вчитель задає учням такі питання:

1. *Що нового Ви дізналися про відносини Польщі та України?*
2. *Чи можете ви надати характеристику зв'язків між країнами, використовуючи отримані знання?*

Вчитель оцінює відповіді учнів та визнає їх рівень розуміння теми. Якщо в здобувачів освіти з'являються питання, то педагог відповідає на них.

3.2 Розробка фрагменту уроку на тему «Японія»

В межах підготовки цієї кваліфікаційної роботи ми також розробили фрагмент уроку на тему «Японія», в якому висвітлюються відносини між Японією та Україною.

Розроблений фрагмент уроку має таку структуру:

- актуалізація знань, для якої застосовується опитування;
- вивчення нового матеріалу, яке відбувається за допомогою лекції та завдання;
- підсумкового етапу, під час якого учні дають характеристику відносинам між Японією та Україною.

Обладнання: роздруковки з фрагментом Угоди про підтримку України та співробітництво між Україною та урядом Японії.

ХІД УРОКУ:

I. АКТУАЛІЗАЦІЯ ЗНАНЬ УЧНІВ

Діти дають відповідь на питання:

1. *Що Вам відомо про відносини Японії з Україною?*

Вчитель аналізує відповіді здобувачів освіти та встановлює їх рівень обізнаності в темі.

II. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Подача лекційного матеріалу:

Вчитель: З початку повномасштабного вторгнення відносини між Японією та Україною стали більш тісними та інтенсивнішими. Між державами здійснюється торгівля, в якій, як до 2021 року, так і після, імпорт переважає над експортом. Україна в Японію найбільше експортує кукурудзу, необроблений алюміній, приготувані або консервовані без оцту томати, а також сировину для виробництва сталі. А серед японської продукції, яку ввозять в Україну, переважають легкові автомобілі та інші моторні транспортні засоби, медичні прилади й обладнання, а також вироби з чорних металів, які призначені для залізничних і трамвайних колій.

Також між країнами в 2023 році був підписаний документ «Спільна заява про особливе глобальне партнерство між Україною та Японією», а в 2024 році відбулося підписання Угоди про підтримку України та співробітництво між Україною та урядом Японії, яка діє 10 років та передбачає подальшу співпрацю учасників угоди.

2. Задання:

Роздруківки з фрагментом Угоди про підтримку України та співробітництво між Україною та урядом Японії лежать на столах учнів.

Вчитель: Для кращого розуміння відносин між Японією та Україною виконайте завдання – проаналізуйте фрагмент угоди, яка підписана між країнами (рисунки 3.1).

Після виконання завдання учні відповідають на такі питання вчителя:

1. Що саме за угодою входить в надання допомоги та співробітництва у сфері безпеки?

2. Чи знаєте ви чому вказується про надання саме нелетального обладнання?

1. Допомога та співробітництво у сфері безпеки й оборони

Нагадуючи, що Японія надала різноманітну підтримку у відповідь на запит України, включно з наданням нелетального обладнання, такого як вантажівки та безпілотні літальні апарати, а також зробила внесок до Трастового фонду Комплексного пакета допомоги (КПД) НАТО для України, Японська Сторона продовжить надавати допомогу Україні відповідно до своїх конституційних та правових вимог і положень, оскільки Україна захищає свій суверенітет і територіальну цілісність від агресії, що триває. Така підтримка у сфері безпеки та оборони охоплює, але не обмежується такими сферами:

- (1) надання нелетального обладнання і товарів;
- (2) співробітництво у межах коаліцій, членом яких є Японія, сформованих Контактною групою з питань оборони України, включно з коаліціями з інформаційних технологій та розмінування;
- (3) внесок до Трастового фонду КПД НАТО для України;
- (4) лікування поранених українських військовослужбовців; а також
- (5) співробітництво у сфері розвідки в секторі безпеки та оборони.

Рисунок 3.1 – Фрагмент Угоди про підтримку України та співробітництво між Україною та урядом Японії [85]

III. ПІДСУМКОВИЙ ЕТАП

Вчитель просить учнів надати загальну характеристику міжнародних відносин Японії з Україною. Після цього педагог визначає якість засвоєння матеріалу здобувачами освіти.

3.3 Розробка фрагменту уроку на тему «Австралія»

В контексті виконання кваліфікаційної роботи бакалавра нами була здійснена розробка фрагменту уроку на тему «Австралія», в якому розглядаються відносини Австралії з Україною.

Структура фрагменту уроку:

- вивчення нового матеріалу, яке відбувається за допомогою вправи;
- перевірка засвоєних знань за допомогою онлайн-платформи Kahoot!;
- підсумковий етап, під час якого учні використовують знання, які отримали на уроці.

ХІД УРОКУ:

I. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

Вправа «Інтерв'ю»:

Вчитель: Також сьогодні ми з вами розглянемо відносини Австралії з Україною. Для цього пропоную вправу «Інтерв'ю», під час якою я буду виконувати роль українського посла в Австралії, який завітав до вас на прес-конференцію, а ви будите журналістами. Вам потрібно ставити мені запитання, що стосуються допомоги Україні у війні, а також загальної характеристики відносин та торгівлі між країнами. Активна участь буде високо оцінена. Почнімо!

Вчитель: Вітаю вас! Мене звати Анна, я являюсь послом України в Австралії і сьогодні я прибула на вашу прес-конференцію для того, щоб ви більше дізналися про відносини Австралії з Україною. Які у вас є питання?

Учні задають питання по зазначених темах, а також те, що їх може цікавити. Якщо здобувачі освіти не проявляють очікуваної активності, то вчитель починає сам розповідати про зв'язки між країнами.

II. ПЕРЕВІРКА ЗАСВОЄНИХ ЗНАНЬ

Вчитель: Для перевірки вашого розуміння міжнародних відносин Австралії з Україною пропоную пройти тестування на онлайн-платформі Kahoot!.

Посилання на тестування в Kahoot!:

https://kahoot.it/challenge/05338412?challenge-id=c5c3dbd2-ccf4-4c12-99ca-feb2b193e7ae_1743802822360

III. ПІДСУМКОВИЙ ЕТАП

Вчитель просить здобувачів освіти узагальнити отриману на уроці інформацію щодо зв'язків Австралії з Україною.

3.4 Розробка фрагменту уроку на тему «Сполучені Штати Америки»

При виконанні даної кваліфікаційної роботи було підготовлено фрагмент уроку на тему «Сполучені Штати Америки», який містить інформацію про викладання міжнародних відносин США та України.

Розроблений нами фрагмент уроку складається з:

- актуалізації знань, що здійснюється за допомогою опитування;
- вивчення нового матеріалу, яке відбувається при виконанні в групах завдання;
- підсумкового етапу, під час якого вчитель з'ясовує, що запам'ятали учні про зв'язки США з Україною.

Обладнання: роздруківки схеми «Міжнародні відносини США та України».

ХІД УРОКУ:

I. АКТУАЛІЗАЦІЯ ЗНАНЬ УЧНІВ

Вчитель ставить питання учням:

1. Що вам відомо про відносини України з США?

2. Чи відомо вам про останні зміни у відносинах між країнами?

Педагог аналізує відповіді здобувачів освіти та встановлює їх рівень обізнаності в темі.

II. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

Робота в групах:

Учні в класі поділяються на 5 груп, кожна з яких складається з 4-6 осіб. На дошці прикріплена схема «Міжнародні відносини США та України» (рисунок 3.2.), яка має 5 блоків:

1. Експорт з України до США;
2. Імпорт з США в Україну;
3. Політичні відносини;
4. Підтримка у війні;
5. Угоди між країнами.

Рисунок 3.2 – Схема «Міжнародні відносини США та України»

Кожній групі видається роздруківка одного з блоків, і перед ними ставиться завдання - використовуючи інтернет-джерела, знайти потрібну

інформацію на заповнити блок. На виконання завдання дається 4-5 хвилин. Якщо виникають проблеми чи питання, то здобувачі освіти можуть звернутися до вчителя за допомогою.

Після виконання завдання кожна група розповідає інформацію, яку знайшли та заповнені блоки кріплять на дошку.

ІІІ. ПІДСУМКОВИЙ ЕТАП

Вчитель просить учнів усно надати характеристику міжнародним відносинам США та України, використовуючи заповнену схему. А також розповісти, що вони нового дізналися на уроці.

ВИСНОВКИ

В кваліфікаційній роботі бакалавра було досліджено та актуалізовано викладання міжнародних відносин України в шкільному курсі географії 10 класу. Застосування матеріалу, адаптованого під сучасні реалії, а також ефективних методів і засобів навчання є важливою умовою для кращого розуміння учнями теми.

Враховуючи здійсненні дослідження, ми можемо зробити наступні висновки:

1. В шкільній географії найбільшу увагу вивченню блоку «міжнародні відносини» приділяють в курсі «Географія: Регіони та країни», тобто в 10 класі. У цьому курсі вивчаються загальні зв'язки України з регіонами світу та відносини з 15 окремими державами, а також розглядається місце країни в міжнародному просторі.

Специфіка викладання міжнародних відносин передбачає використання лише достовірної та актуальної інформації. Також важливо враховувати обмеження в часі, який відведений на вивчення даного блоку у шкільному курсі географії 10 класу. Саме тому виникає необхідність застосовувати методи та засоби навчання, які дозволяють швидко та зрозуміло пояснити здобувачам освіти навчальний матеріал. На нашу думку, до таких методів належать: пояснювально-ілюстративний метод, репродуктивний метод, метод проблемного викладу, частково-пошуковий або евристичний метод, метод проєктів, інтерактивні методи навчання та методи контролю знань, зокрема усне опитування та письмовий або тестовий контроль.

Що стосується засобів навчання, то при вивченні міжнародних відносин, зокрема і у шкільному курсі географії 10 класу, краще використовувати матеріали з новин, фрагменти угод між державами,

статистичні дані, інтернет-джерела та онлайн-платформи, що дозволяють оцінити рівень знань учнів, наприклад WordWall чи Kahoot!.

2. Вивчення географії в 10 класі нині відбувається за навчальною програмою, яка була оновлена в серпні 2022 року. За оновленою програмою більше не розглядаються зв'язки України з Росією та Білоруссю, натомість почали вивчатися міжнародні відносини з Республікою Корея, що свідчить про адаптацію програми до сучасних реалій.

При вивченні блоку «міжнародні відносини» на уроках географії в 10 класі увага найбільше акцентується на торговельно-економічних відносинах між країнами, але також розглядаються політичні відносини, співпраця, а з повномасштабним вторгненням додався ще один важливий критерій – допомога у війні. Враховуючи вищезазначені критерії, ми здійснили актуалізацію інформації про міжнародні відносини України з 15 країнами, а саме з Німеччиною, Францією, Великою Британією, Італією, Польщею, Японією, Китаєм, Індією, Республікою Кореєю, Австралією, Сполученими штатами Америки (США), Канадою, Бразилією, Єгиптом та Південно-Африканською Республікою (ПАР). Також оновлено дані про участь України в міжнародних організаціях та вектори її сучасної геополітики. Актуалізовану інформацію можна використовувати при викладанні міжнародних відносин у курсі «Географія: Регіони та країни».

3. На основі актуалізованої інформації про міжнародні відносини України ми розробили фрагменти уроків на такі теми, як: «Польща», «Японія», «Австралія» та «Сполучені Штати Америки», в яких подається інформація для викладання зв'язків України з Польщею, Японією, Австралією та Сполученими Штатами Америки відповідно.

У розроблених фрагментах уроків передбачається подача інформації учням за допомогою лекцій, роботи в групі, ігор та вправ, а

після засвоєння інформації здобувачі освіти мають зробити підсумки про міжнародні відносини України з країною, що вивчається.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. DAYCOM. Значення міжнародних відносин: як глобальна взаємодія формує сучасний світ. URL: <https://ksu24.kspu.edu/s/tO5Lw> (дата звернення 31.01.2025).
2. Ващенко К. О, Корнієнко В. О. Політологія для вчителя. Тема 20. Світовий політичний процес і міжнародні відносини. 20.1. Міжнародні відносини і міжнародна політика у політичному житті суспільства. НПУ імені М. П. Драгоманова. 2011. URL: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/13vashenko_politologiya_dlya_vchitelya/20..htm (дата звернення 31.01.2025).
3. Гончаренко І. В. Історія міжнародних відносин : лекційні матеріали. Миколаїв : МНАУ, 2014. 170 с.
4. HISTORY-TEACHER. Сайт вчителя історії Валентини Захарчук. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ ТА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО – 10 клас. URL: https://history-teacher.com/civil_education/349-mzhnarodn-vdnosini-ta-mzhnarodne-pravo-10-klas.html (дата звернення 31.01.2025).
5. Семке Н. М. Політологія. Модульний курс : навч. посіб. Х. : Торсінг плюс, 2009. 384 с.
6. Політологія. 5.3. Міжнародні відносини і світовий політичний процес. Міжнародні відносини і зовнішньополітична роль держави. URL: http://megalib.com.ua/content/8623_Mijnarodni_vidnosini_i_zovnishn_opolitichna_rol_derjavi.html (дата звернення 31.01.2025).
7. Мілославська О. М., Бернадський Б. В. 6. Сутність і природа міжнародного конфлікту та політичний компроміс: історичний погляд. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2021. 26 серпня (№8). С. 7.

8. Мультимедійний навчальний посібник Політологія. Лекційні матеріали. ТЕМА 9. ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В СИСТЕМІ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН. URL: [https://arm.naiu.kiev.ua/books/politolog\(2018-11-14\)/lec/lec9.html](https://arm.naiu.kiev.ua/books/politolog(2018-11-14)/lec/lec9.html)

(дата звернення 31.01.2025).

9. Географія. 10–11 класи. Рівень стандарту : навч. прогр. для закл. заг. серед. освіти. Міністерство освіти і науки України : Затв. та надано гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ МОН України від 03.08.2022 р. № 698). Київ, 2022.

10. Географія. 10–11 класи (рівень стандарту) : навч. прогр. для 10-11 класів загальноосвітніх шкіл. Затв. Міністерством освіти і науки України» (наказ МОН України від 23.10.2017 р. № 1407). Київ, 2017.

11. FREEDOM. Співпраця України з Німеччиною: як зміцнюються зв'язки Київ — Берлін (ВІДЕО). URL: <https://uatv.ua/uk/spivpratsya-ukrayiny-z-nimechchynoyu-yak-zmitsnyuyutsya-zv-yazky-kyiv-berlin-video/> (дата звернення 06.03.2025).

12. Мінфін. Підтримка України у світі. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/russian-invading/supporting-ukraine/> (дата звернення: 05.02.2025).

13. Укрінформ. Безпекова угода між Україною та Німеччиною (повний текст). URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3828030-bezpekova-ugoda-miz-ukrainou-ta-nimeccinou-povnij-tekst.html> (дата звернення 06.03.2025).

14. Державна служба статистики України. Зовнішня торгівля України товарами за 2024 рік (експрес-випуск). URL: <https://stat.gov.ua/uk/publications/zovnishnya-torhivlya-ukrayiny-tovaramy-za-2024-rik-ekspres-vypusk> (дата звернення 04.03.2025).

15. Державна служба статистики України. Експрес-випуск. Зовнішня торгівля України товарами у 2021 році. // Офіційний сайт. URL: <https://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 04.03.2025).
16. Григоренко Ю. GMK. Україна – Німеччина: аналітичний огляд торгівлі. URL: <https://gmk.center/ua/posts/ukraina-nimechchyna-analitychnyj-ohliad-torhivli/> (дата звернення: 06.03.2025).
17. Петренко І. ГЛАВКОМ. Нова коаліція у Німеччині: чого чекати Україні? URL: https://glavcom.ua/columns/igor_petrenko/nova-koalitsija-u-nimechchini-choho-chekati-ukrajini-1047112.html (дата звернення 06.03.2025).
18. Мітрофанова О. О. Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України». Заходи Франції щодо підтримки України в умовах повномасштабної російської агресії. URL: <https://ksu24.kspu.edu/s/KTzcC> (дата звернення: 06.03.2025).
19. Куницький О. DW. Україна і Франція підписали двосторонню безпекову угоду. URL: <https://www.dw.com/uk/ukraina-i-francia-pidpisali-dvostoronnu-bezpekovu-ugodu/a-68283130> (дата звернення 06.03.2025).
20. Посольство України у Французькій Республіці. Торговельно-економічне та інвестиційне співробітництво. URL: <https://ksu24.kspu.edu/s/AOOJN> (дата звернення: 06.03.2025).
21. Стужук Ю. П. Співробітництво України та Великої Британії в умовах російсько-української війни. Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського. 2022. № 2(75). С. 135-140. URL: <http://znpcvds.nuou.org.ua/article/view/267500/263383> (дата звернення: 06.03.2025).

22. Офіційне інтернет-представництво Президента України. Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-88277> (дата звернення: 27.03.2025).
23. Кучерявець М. РБК-Україна. Україна і Британія підписали угоду про 100-річне партнерство. URL: <https://ksu24.kspu.edu/s/WwZvp> (дата звернення: 06.03.2025).
24. Дія.Бізнес. Угода про політичне співробітництво, вільну торгівлю і стратегічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії. URL: <https://business.diia.gov.ua/export/helpdesk/HelpdeskforGreatBritain> (дата звернення: 06.03.2025).
25. Тарасовський Ю. Forbes. Верховна Рада схвалила угоду з Великою Британією про вільну торгівлю до 2029 року. URL: <https://forbes.ua/news/verkhovna-rada-skhhvalila-ugodu-z-velikoyu-britaniyu-pro-vilniy-eksport-do-2029-roku-22082024-23189> (дата звернення: 06.03.2025).
26. Дія.Бізнес. Велика Британія. URL: <https://ksu24.kspu.edu/s/K3kuw> (дата звернення: 06.03.2025).
27. Ерман Г. BBC NEWS Україна. Битва за Італію. Як і чому Україна може втратити неочікуваного союзника. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-61498103> (дата звернення: 07.03.2025).
28. Кацуба О. NV БІЗНЕС. Італія — Україна: дружба всупереч очікуванням. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/markets/italiya-ta-ukrajina-osoblivosti-spivpraci-dopomoga-v-2022-2023-rokah-i-vikliki-50322166.html> (дата звернення: 07.03.2025).

29. Укрінформ. Безпекова угода між Україною та Італією (повний текст). URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3831706-bezpekova-ugoda-miz-ukrainou-ta-italieu-povnij-tekst.html> (дата звернення: 07.03.2025).

30. Григоренко Ю. ГМК. Україна – Італія: аналітичний огляд торгівлі. URL: <https://tinyurl.com/2ctywa83> (дата звернення: 07.03.2025).

31. Бусленко В. Українсько-польські відносини в 2022–2024 рр. Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія. 2024. № 19. С. 36-41. – URL: <https://journals.pnu.if.ua/index.php/politology/article/view/178/174> (дата звернення: 07.03.2025).

32. Панченко Ю. Європейська правда. Торгові війни. Нова реальність та нові виклики: як Україні захистити своїх експортерів. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/project/2019/tradewars/article12.html> (дата звернення: 07.03.2025).

33. Офіційне інтернет-представництво Президента України. Україна та Польща уклали безпекову угоду: документ передбачає можливість перехоплення російських ракет і дронів. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ukrayina-ta-polsha-uklali-bezpekovu-ugodu-dokument-peredbach-92013> (дата звернення: 07.03.2025).

34. Укрінформ. Товарообіг між Україною та Польщею торік сягнув \$11,7 мільярда. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3967185-tovaroobig-miz-ukrainou-ta-polseu-torik-sagnuv-117-milarda.html> (дата звернення: 07.03.2025).

35. Бабенко М. The page. Зупинка експорту українського продовольства в Польщу – наслідки для України. URL: <https://thepage.ua/ua/news/zupinka-eksportu-ukrayinskogo->

[prodovolstva-v-polshu-naslidki-dlya-ukrayini](#) (дата звернення: 07.03.2025).

36. Національний інститут стратегічних досліджень. Позиція Японії щодо російсько-української війни. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/pozytsiya-yaponiyi-shchodo-rosiysko-ukrayinskoyi-viyny> (дата звернення: 09.03.2025).

37. Ян Шот. Аналітичний центр ADASTRA. Як російське вторгнення в Україну змінює Японію та українсько-японські відносини. URL: <https://adastra.org.ua/blog/yak-rosijske-vtorgnennya-v-ukrayinu-zminyuye-yaponiyu-ta-ukrayinsko-yaponski-vidnosini> (дата звернення: 09.03.2025).

38. Посольство України в Японії. Поточний стан економічного співробітництва. URL: <https://japan.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/264-torgovelyno-ekonomichne-spivrobitnictvo/potochnij-stan-ekonomichnogo-spivrobitnictva> (дата звернення: 09.03.2025).

39. Ерман Г. BBC NEWS Україна. Як Китай втрачає відносини з Україною. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cyd6ey25dg2o> (дата звернення: 09.03.2025).

40. Посольство України в Китайській Народній Республіці. Політичні відносини між Україною та Китаєм. URL: <https://china.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/185-politichni-vidnosini-mizh-ukrajinoju-ta-kitajem> (дата звернення: 09.03.2025).

41. Григоренко Ю. ГМК. Україна – Китай: баланс торгівлі продукцією ГМК. URL: <https://tinyurl.com/26v9emve> (дата звернення: 09.03.2025).

42. Delo. Україна підписала з Китаєм угоду про експорт агропродукції: які ще позиції відкриють. URL:

<https://delo.ua/news/ukrayina-pidpisala-z-kitajem-ugodu-pro-eksport-agroprodukcii-yaki-pozicii-vidkriyut-442784/> (дата звернення: 09.03.2025).

43. Бовсуновська К. УНІАН. У Китаї назвали Україну "дружньою країною" та наголосили на співпраці у різних сферах. URL: <https://www.unian.ua/politics/kitay-i-ukrajina-u-knr-pozitivno-vislovisya-pro-vidnosini-mizh-krajnami-12784194.html> (дата звернення: 09.03.2025).

44. Дроб'язко М. Еспресо. Українсько-індійські відносини: чому роль азійського гравця не можна недооцінювати. URL: <https://espreso.tv/svit-ukrainsko-indiyski-vidnosini-chomu-rol-aziyskogo-gravtsya-ne-mozhna-nedootsinyuvati> (дата звернення: 10.03.2025).

45. Вонс Р. ГЛАВКОМ. Що передбачають підписані угоди між Україною та Індією: роз'яснення. URL: <https://glavcom.ua/country/politics/shcho-peredbachajut-pidpisani-uhodi-mizh-ukrajinoju-ta-indijeju-rozjasnennja-1016954.html> (дата звернення: 10.03.2025).

46. Посольство України в Республіці Індія. Інформація щодо торговельно-економічного співробітництва між Україною та Індією. URL: <https://ksu24.kspu.edu/s/SRnam> (дата звернення: 10.03.2025).

47. Butyrska Nataliya. Prism Ua. Ukraine – the Republic of Korea: Experience that Unites. URL: <https://prismua.org/en/south-korea/> (дата звернення: 10.03.2025).

48. Посольство України в Республіці Корея. Договірноправова база. URL: <https://korea.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/398-dogovirno-pravova-baza-mizh-ukrajinoju-ta-korejeju> (дата звернення: 10.03.2025).

49. Посольство України в Республіці Корея. Торговельно-економічне співробітництво. URL: <https://korea.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/400-torgovelyno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-korejeju> (дата звернення: 10.03.2025).
50. Посольство України в Австралії. Політичні відносини між Україною та Австралією. URL: <https://australia.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/313-politichni-vidnosini-mizh-ukrajinoju-ta-avstraliyeju> (дата звернення: 10.03.2025).
51. Посольство України в Австралії. Політичні відносини між Україною та Австралією. URL: <https://australia.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/313-politichni-vidnosini-mizh-ukrajinoju-ta-avstraliyeju> (дата звернення: 10.03.2025).
52. Міністерство економіки України. Уряд Австралії на рік скасував мита на імпорт з України. URL: <https://ksu24.kspu.edu/s/0cKtw> (дата звернення: 10.03.2025).
53. Посольство України в Австралії. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Австралією. URL: <https://australia.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/315-torgovelyno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-avstraliyeju> (дата звернення: 10.03.2025).
54. Івченко В. ЛВ. Стратегічні виклики та можливості для України у партнерстві з США. URL: https://lb.ua/blog/vadym_ivchenko/596319_strategichni_vikliki_mozhli_vosti.html (дата звернення: 11.03.2025).
55. Двостороння безпекова Угода між Україною та Сполученими Штатами Америки : Угода Україна від 13.06.2024. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840_001-24#Text (дата звернення: 11.03.2025).

56. Європейська правда. Публікуємо повний текст “Угоди про копалини” між Україною та США. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2025/02/26/7205922/> (дата звернення: 11.03.2025).

57. 360 UA NEWS. Чому США заморозили військову допомогу Україні. URL: <https://ksu24.kspu.edu/s/GEOWH> (дата звернення: 10.03.2025).

58. Слово і Діло. Торгівля України та США: як змінювався обсяг експорту та імпорту. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2025/04/03/infografika/ekonomika/torhivlya-ukrayiny-ta-ssha-yak-zminyuvavsya-obsyah-eksportu-ta-importu> (дата звернення: 13.04.2025).

59. Посольство України в Канаді. Політичні відносини. URL: <https://ksu24.kspu.edu/s/PoNPB> (дата звернення: 11.03.2025).

60. Європейська правда. Стали відомі деталі безпекової угоди між Україною та Канадою. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/02/24/7180379/> (дата звернення: 11.03.2025).

61. Радзівська С.О. Інтеграційні зв'язки між Україною та Канадою в контексті Угоди про ЗВТ. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Економіка і управління. 2023. Том 34 (73). № 1. С. 15-22.

62. Укрінформ. Нова угода про вільну торгівлю з 1 липня - Україна й Канада зробили спільну заяву. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3879069-nova-ugoda-pro-vilnu-torgivlu-z-1-lipna-ukraina-j-kanada-zrobili-spilnu-zaavu.html> (дата звернення: 11.03.2025).

63. Посольство України в Канаді. Торгівля та інвестиції. URL: <https://ksu24.kspu.edu/s/Kjm0C> (дата звернення: 11.03.2025).

64. Укрінформ. Бразилія залишиться нейтральною у війні між РФ та Україною - президент. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3906571-brazilia-zalisitsa-nejtralnou-u-vijni-miz-rf-ta-ukrainou-prezident.html> (дата звернення: 11.03.2025).

65. Despacho Internacional «Intereses legítimos». Бразилія: допомога українцям 2024. URL: <https://legitimateinterests.com.ua/brazyliya/> (дата звернення: 11.03.2025).

66. Посольство України в Федеративній Республіці Бразилія. Обсяги двосторонньої торгівлі. URL: <https://brazil.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/ukrayina-braziliya/torgovelnno-ekonomichne-spivrobitnictvo/obsyagi-dvostoronnoyi-torgivli> (дата звернення: 11.03.2025).

67. Пилипів І. Економічна правда. Україна та Бразилія планують розширити торговельні відносини. URL: <https://epravda.com.ua/news/2024/04/23/712772/> (дата звернення: 11.03.2025).

68. Озтурк І. ГЛАВКОМ. Президент Єгипту заявив, що хоче втрутитись у війну між Росією та Україною. URL: <https://glavcom.ua/world/world-politics/prezident-jehiptu-zajaviv-shcho-khoche-vtrutitis-u-vijnu-mizh-rosijeju-ta-ukrajinoju--932265.html> (дата звернення: 12.03.2025).

69. Посольство України в Арабській Республіці Єгипет. Політичні відносини між Україною та Єгиптом. URL: <https://egypt.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/412-ukraine-egypt-relations> (дата звернення: 12.03.2025).

70. Посольство України в Арабській Республіці Єгипет. Торговельно-економічне співробітництво. URL: <https://ksu24.kspu.edu/s/VzjMD> (дата звернення: 12.03.2025).

71. Національний інститут стратегічних досліджень. Позиція Південно-Африканської Республіки як приклад ставлення нейтральних країн Глобального Півдня до російсько-української війни. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/pozytsiya-pivdenno-afrykanskoji-respubliki-yak-pryklad> (дата звернення: 12.03.2025).

72. Хмельницька В. ТСН. ПАР підтримала план Китаю і Бразилії щодо завершення війни РФ проти України. URL: <https://tsn.ua/svit/par-pidtrimala-plan-kitayu-i-braziliyi-schodo-zavershennya-viyni-rf-proti-ukrayini-2652441.html> (дата звернення: 12.03.2025).

73. Посольство України в Південно-Африканській Республіці. Торговельно-економічне співробітництво з ПАР. URL: <https://rsa.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/222-torgovelyno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-par/torgivlya-ta-investiciyi> (дата звернення: 12.03.2025).

74. Міністерство закордонних справ України. Участь у міжнародних організаціях. URL: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/uchast-u-mizhnarodnih-organizacijah> (дата звернення: 21.03.2025).

75. Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору) : Закон України від 07.02.2019 № 2680-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19#Text> (дата звернення: 21.03.2025).

76. Міністерство закордонних справ України. НАТО. URL: <https://mfa.gov.ua/evropejska-integraciya/nato> (дата звернення: 21.03.2025).

77. Урядовий портал. Європейська інтеграція України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/priorytety-uriadu/yevropeiska-intehratsiia-ukrainy> (дата звернення: 21.03.2025).

78. Studentam. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ. URL: <https://studentam.net.ua/content/view/2271/97/> (дата звернення: 24.03.2025).

79. Центр розвитку дитини «Гармонія». Консультація «Метод проєктів як важливий освітній інструмент». URL: <http://www.garmoniya.mk.ua/articles/konsultaciya-metod-proyektiv-yak-vazhlyvyy-osvitniy-instrument.html> (дата звернення: 24.03.2025).

80. Курс підготовки вчителів «Основи здоров'язбережної компетентності». Модуль 4. Методика викладання профілактичних програм. 4.4. Огляд інтерактивних методів. URL: <https://ksu24.kspu.edu/s/J08KE> (дата звернення: 26.03.2025).

81. Studentam. ЗАСОБИ НАВЧАННЯ. URL: <https://ksu24.kspu.edu/s/q4vSp> (дата звернення: 24.03.2025).

82. Лінник А., Пугач С. Типізація засобів навчання географії та особливості їх використання. Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ». URL: <https://ksu24.kspu.edu/s/Q0PTe> (дата звернення: 26.03.2025).

83. Wordwall – Навчальні ресурси. URL: <https://wordwall.net/uk-ua/community/wordwall> (дата звернення: 27.03.2025).

84. Kahoot! for schools. URL: <https://kahoot.com/schools/> (дата звернення: 27.03.2025).

85. Офіційне інтернет-представництво Президента України. Угода про підтримку України та співробітництво між Україною та урядом Японії. URL:

<https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-pidtrimku-ukrayini-ta-spivrobitnictvo-mizh-ukrayin-91481> (дата звернення: 05.04.2025).

ДОДАТКИ

Додаток А

Порівняння показників експорту та імпорту України з країнами, що вивчаються в курсі «Географія: регіони та країни», за 2021 рік та 2024 рік

Таблиця А.1 – Порівняння показників експорту та імпорту України за 2021 рік та 2024 рік

Країни	2021		2024	
	Експорт млн дол. США	Імпорт млн дол. США	Експорт млн дол. США	Імпорт млн дол. США
Німеччина	2866,7	6284	2840,8	5385
Франція	896,5	1764,7	737,8	1620,8
Велика Британія	1083,2	1114,3	611,2	1269,9
Італія	3469,3	2675,1	1935,7	2575,8
Польща	5227,6	4958,8	4708,9	6988,1
Японія	347,2	1226,8	37,9	948,1
Китай	8003,6	10972	2393,8	14363,3
Індія	2494,4	961,2	991,2	1300,5
Республіка Корея	299,9	694,4	174,2	767
Сполучені Штати Америки (США)	1622,3	3332,5	874,9	3471,6
Канада	160,1	260,6	152,1	217,4
Єгипет	1944,6	149,1	1636,4	219,2

Додаток Б

Допомога Україні від країн, що вивчаються в курсі «Географія:
регіони та країни» станом на 31.12.2024

Таблиця Б.1 – Допомога Україні станом на 31.12.2024

Країна	Фінансова, млн €	Гуманітарна, млн €	Військова, млн €	Разом, млн. €
Німеччина	1407	3243,1	20875,6	25525,7
Франція	799,4	595,2	6082,8	7477,4
Велика Британія	6172,7	933	20077	27182,6
Італія	410	478,5	1373,4	2261,8
Польща	913	484,9	3636,2	5034,1
Японія	14416,1	2296,8	64,2	16777
Китай	-	2,3	-	2,3
Індія	-	2,7	-	2,7
Республіка Корея	2597,1	436,4	14,5	3048,1
Австралія	-	155,1	857,8	1013
Сполучені Штати Америки (США)	49964,6	3440,1	65581,3	118986
Канада	8781	483	3117,3	12381,3